

Год у надзвычайным становішчы

Агляд падзей ад нямецкіх сяброў Беларуска-германскай гістарычнай камісіі

Беларуска-германская гістарычная камісія была створана на пасяджэнні ў лютым 2020 года. У сумесным камюніке і рэгламенце працы камісіі ў якасці прынцыпу супрацоўніцтва была зафіксавана свабода даследаванняў і выкладання.

Вясной 2020 года камісія запусціла стыпендыяльную праграму для навучэнцаў ВНУ і аспірантуры з Беларусі і Германіі. У рамках праграмы было прафінансавана аднамесячнае знаходжанне аднаго стыпендыята з Беларусі і двух стыпендыятаў з Германіі з мэтай даследаванняў у Германіі і Беларусі адпаведна. Арганізацыі далейшых паездак перашкодзіла пандэмія каранавіруса COVID-19. Запланаваная на восень навуковая канферэнцыя на тэму “Дзяржаўнасць у гістарычнай перспектыве” таксама не магла адбыцца з прычыны пандэміі.

Напярэдадні выбараў прэзідэнта Рэспублікі Беларусь 9 жніўня 2020 года камісія апублікавала рэкамендацыі што да ужывання і напісання назвы краіны Беларусь і ўтворанага ад яе прыметніка ў тэкстах на нямецкай мове. Гэтая прапанова выклікала агульнагерманскую дыскусію аб розніцы паміж назвамі “Belarus” і “Weißrussland”, што дало сябрам камісіі добрую падставу для публічнага абвясчэння свайго пункта гледжання і данясення экспертных ведаў да шырокай аўдыторыі. На гэты момант шматлікія буйныя нямецкія медыя-кампаніі прынялі напісанне “Belarus”, а некаторыя таксама і форму прыметніка “belarusisch”. У аўтарскай суполцы анлайн-энцыклапедыі “Вікіпедыя” зараз працягваюцца бурныя дэбаты на гэты конт, пакуль з захаваннем варыянта “Weißrussland”.

У канцы 2020 года адбыўся канфлікт з арганізатарам Беларуска-германскай гістарычнай камісіі з беларускага боку — Нацыянальнай акадэміяй навук Беларусі, які заслугоўвае сур’ёзнай увагі. Прычынай канфлікту стала непадаўжэнне працоўных кантрактаў з сямю супрацоўнікамі і супрацоўнікамі Інстытута гісторыі НАН Беларусі. Яшчэ пяць гісторыкаў, у сваю чаргу, звольніліся ў знак салідарнасці з калегамі. Усе гэтыя асобы належалі да навукоўцаў, якія пасля выбараў 9 жніўня побач з сотнямі другіх беларусаў адкрыта выказалі сваю пазіцыю і выступілі з пратэстам супраць выбарчых фальсіфікацый і ўжывання дзяржавай гвалту супраць дэманстрантаў. Нямецкія сябры камісіі выступілі ў абарону тых, чые інтарэсы былі закранутыя.

Прэзідэнт Нямецкага таварыства па вывучэнні Усходняй Еўропы (арганізатара камісіі з нямецкага боку) накіраваў Старшыні Прэзідыума НАН Беларусі адкрытую ноту пратэсту, адказу на якую пакуль не было. Замест гэтага спікер беларускага боку выступіў з абвінавачваннямі на адрас нямецкіх калег, якія раней апублікавалі ў рамках інтэрнэт-праекта “Галасы з Беларусі” (Stimmen aus Belarus) хроніку звальнення і пераследу беларускіх навукоўцаў пад назвай “Мінскія пратаколы”. Папрок у палітызацыі працы камісіі праз публікацыю гэтага дакумента быў выразна абвергнуты ў адказе нямецкага боку, прычым нямецкія сябры паўторна нагадалі, што свабода даследаванняў і выкладання з’яўляецца асновай працы камісіі.

Ва ўмовах апісанага канфлікту прадстаўніцы і прадстаўнікі Германіі мэтанакіравана перайшлі да правядзення тэматычных навуковых дыскусій у цеснай камунікацыі з гісторыкамі, якія вядуць даследаванні ў Беларусі (у ВНУ, Нацыянальнай акадэміі навук і па-

за дзяржаўнымі ўстановамі) і на эміграцыі. Працяг супрацоўніцтва ў фармаце поўнай камісіі будзе мэтазгодным, толькі калі беларускі арганізатар камісіі будзе паважаць свабоду даследаванняў і выкладання і да працы камісіі будуць далучаны недзяржаўныя арганізацыі, а таксама гісторыкі, якія страцілі працу праз свае палітычныя погляды.

Д-р, праф. Томас Боң, Гісэнскі ўніверсітэт імя Юстуса Лібіха

Д-р, праф. Франк Гальчэўскі, Гамбургскі ўніверсітэт

Канд. навук Астрыд Зам, Міжнародны адукацыйны цэнтр, Дортмунд/ Берлін / Мінск

Канд. навук Дыяна Зіберт, Гісэнскі ўніверсітэт імя Юстуса Лібіха

Д-р, праф. Ян Кусбэр, Майнцкі ўніверсітэт імя Ёганеса Гутэнберга

Канд. навук Габрыэле Фрайтаг, Нямецкае таварыства па вывучэнні Усходняй Еўропы, Берлін

Канд. навук Фелікс Акерман, Нямецкі гістарычны інстытут у Варшаве

Д-р, праф. Анке Гільбрэнэр, Гётынгенскі ўніверсітэт